

Голові Разової спеціалізованої вченої ради
7/24 Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана Боберського
д-ру наук з фізичного виховання і спорту,
професору Тимрук-Скоропад К.А.

ВІДГУК

**офіційного опонента - доктора медичних наук, професора,
завідувачки кафедри фізичної та реабілітаційної медицини
Івано-Франківського національного медичного університету
Нестерак Роксолани Вікторівни
на дисертаційну роботу Орфіна Андрія Ярославовича на тему:
«Фізична терапія осіб працездатного віку хворих на ВІЛ/СНІД з
респіраторними ускладненнями та синдромом втоми»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії (PhD)
з галузі знань 22 Охорона здоров'я,
за спеціальністю 227 Терапія та реабілітація.**

Актуальність обраної теми. Дисертаційна робота Орфіна А.Я. присвячена надзвичайно важливій проблемі, оскільки ВІЛ / СНІД є глобальною медико-соціальною проблемою, яка продовжує впливати на здоров'я мільйонів людей у всьому світі, зокрема України. Сучасна антиретровірусна терапія значно покращила якість життя пацієнтів з ВІЛ, однак вона не здатна повністю запобігти розвитку респіраторних захворювань та синдрому хронічної втоми. Виникнення таких ускладнень у осіб працездатного віку значно обмежує фізичні можливості, знижує працездатність та якість життя таких пацієнтів.

Поряд із цим респіраторні ускладнення у поєднанні із синдром хронічної втоми у пацієнтів з ВІЛ/СНІД, призводять до погіршення функціонального стану дихальної системи, що впливає на фізичний та психоемоційний стан пацієнтів. Саме застосування сучасних програм фізичної терапії є важливим засобом для відновлення та підтримки фізичного стану, поліпшення дихальної функції та зменшення проявів синдрому втоми.

Тому актуальним є пошук нових підходів до розробки і впровадження комплексних програм фізичної терапії для цієї пацієнтів працездатного віку хворих на ВІЛ/СНІД з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми з

метою зменшенню частоти ускладнень та підвищенню ефективності лікування та реабілітації.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

За темою дисертації опубліковано 20 наукових праць, з них 6 статей у фахових виданнях, рекомендованих ДАК України, 1 стаття у періодичному виданні, включеному до наукометричної бази Scopus; 11 – у матеріалах профільних наукових конференцій. Провідний внесок за обсягом у матеріали публікацій належить дисертанту.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами.

Дисертаційна робота виконана в рамках науково-дослідної теми кафедри фізичної терапії та ерготерапії Львівського державного університету фізичної терапії імені Івана Боберського «Теоретико-методичні основи фізичної реабілітації неповносправних з порушенням опорно-рухового апарату та дихальної системи» Львівського державного університету фізичної культури на 2016–2020 рр. (затверджено на засіданні вченої ради ЛДУФК протокол № 8 від 19.04.2016 р.) та «Удосконалення підходів до фізичної терапії осіб, які мають або можуть зазнати обмеження функціонування»; (затверджено на засіданні вченої ради ЛДУФК протокол № 4 від 09.02.2021 р.)

Наукова новизна, теоретична та практична цінність результатів дослідження

У науковому пошуку автором чітко визначено мету та завдання відносно об'єкту та предмету дослідження. Досягнення мети дослідження - обґрунтувати засоби і форми фізичної терапії осіб працездатного віку з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми, передбачало поступове вирішення низки завдань:

1. Вивчити та проаналізувати підходи фізичної терапії осіб працездатного віку з ВІЛ / СНІДом з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми з урахуванням світового досвіду.

2. Вивчити функціональний стан дихальної та серцево-судинної систем, ступінь проявів синдрому втоми, якість життя, антропометричний профіль у осіб працездатного віку з ВІЛ / СНІДом.

3. Розробити та обґрунтувати програму фізичної терапії осіб працездатного віку з ВІЛ / СНІД з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми.

4. Оцінити ефективність програми фізичної терапії осіб працездатного віку з ВІЛ / СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми щодо показників функціонального стану дихальної та серцево-судинної систем, прояву синдрому втоми, якості життя, антропометричного профілю.

Наукова новизна дослідження.

Автором вперше обґрунтовано та розроблено програму фізичної терапії осіб працездатного віку з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми спрямовану на поліпшення показників функціонального стану дихальної та серцево-судинної систем, зменшення прояву синдрому втоми, поліпшення якості життя та антропометричного профілю.

Вивчено динаміку показників функціонального стану дихальної та серцево-судинної систем, проявів синдрому втоми, якості життя, антропометричного профілю, для українських пацієнтів з ВІЛ / СНІДом з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми під впливом фізичної терапії.

Поглиблено уявлення про функціональний стан дихальної та серцево-судинної систем, антропометричний профіль, особливості проявів синдрому втоми, чинники, які впливають на прояви втоми та взаємозв'язок з показниками, які характеризують перебіг ВІЛ-інфекції у осіб працездатного віку з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми.

Поглиблено уявлення про медичні, соціальні та особистісні бар'єри інтегрування фізичної терапії у процес надання медичної допомоги пацієнтам з ВІЛ на стадії СНІДу.

Удосконалено зміст та організаційні підходи до освіти пацієнтів з ВІЛ та їх родичів / опікунів

Практична значущість отриманих результатів.

Отримані результати сприяють розвитку фізичної терапії як складової частини комплексного підходу до лікування ВІЛ-інфікованих на стадії СНІДу в Україні. Отримані результати впроваджені у лікувально-реабілітаційний процес пацієнтів з ВІЛ / СНІДом у КНП ЛОР «Львівська обласна інфекційна клінічна лікарня» та КНП ЛОР «Львівський регіональний фтизіопульмонологічний клінічний лікувально-діагностичний центр «Центр легеневого здоров'я» та навчальний процес кафедри фізичної терапії та ерготерапії Львівського державного університету фізичної культури ім. І. Боберського та Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, що підтверджено відповідними актами впровадження.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

За аналізом публікацій з теми дисертації можна стверджувати, що автор докладно опрацював результати своєї дослідницької роботи в публікаціях. Орфін Андрій Ярославович правильно сформулював мету, завдання та об'єкт дослідження і використовував відповідні методи наукового пошуку для обґрунтування своїх теоретичних положень. Мета і завдання дослідження чітко відображають процес наукового пошуку, який автор проводив послідовно, враховуючи вже наявні дослідження з цієї проблеми. Висновки і положення, представлені у дисертації, мають наукову обґрунтованість, оскільки автор вдало використовував різноманітні сучасні методи наукових досліджень. Дисертація відзначається глибоким розкриттям об'єкта дослідження і самостійністю в підходах до його вивчення.

Оцінювання наукового рівня дисертації за змістом

Текст викладений українською мовою в логічній послідовності, побудова дисертації традиційна з дотриманням вимог щодо викладу наукового тексту та оформлена згідно з вимогами МОН України.

Текст дисертації викладено на 219 сторінках, з них основного тексту – 163 сторінки, складається із вступу, огляду літератури, матеріалів і методів дослідження, п'яти розділів, висновків, додатків та списку використаних

джерел, який містить 316 найменувань, із яких 27 робіт кирилицею і 289 – латиною. Дисертаційна робота проілюстрована 21 таблицею та 8 рисунками.

В огляді літературних джерел проведений глибокий, всебічний аналіз робіт вітчизняних і, в основному, зарубіжних авторів. Вдало висвітлено медико-соціальну складову проблеми ВІЛ / СНІДу, зокрема як ВІЛ / СНІД з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми впливає на функціонування та якість життя пацієнтів а також розглянуто сучасні напрямки фізичної терапії такого контингенту пацієнтів.

У *вступі* обґрунтовано актуальність досліджуваної теми, показано зв'язок роботи з науковими планами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, їхнє упровадження в практику, зазначено особистий внесок здобувача в спільно опублікованих працях, наведено інформацію про апробацію роботи та вказано кількість публікацій автора за темою дисертації.

У *першому розділі «Сучасні підходи до проблеми фізичної терапії пацієнтів з ВІЛ-позитивним статусом на стадії СНІДу»* представлено аналіз даних науково-методичної літератури, з метою визначення клініко-епідеміологічних особливостей ВІЛ-інфекції на сучасному етапі епідемії, ролі фізичної терапії у покращенні досліджуваних показників. Аналіз наукової літератури дозволив дисертанту виявити ступінь вивченості проблеми. На основі аналізу даних спеціальної літератури виявлено, що терапевтичні вправи мають позитивний ефект у пацієнтів з ВІЛ / СНІДом. На основі системного аналізу та узагальнення інформації фахової наукової літератури здобувач робить висновок, що фізична терапія позитивно впливає на якість життя, функціональний стан дихальної та серцево-судинної систем, покращує показники антропометричного профілю та зменшує прояви втоми, проте питання дозування навантажень, тривалості інтервенцій залишаються маловивченими. Аналіз ефективності фізичної терапії пацієнтів з ВІЛ підтвердив наявність багатьох дискусійних питань.

У *другому розділі «Методи та організація досліджень»* автор описує методи, методики та інструментальні дослідження, і висвітлює хід організації

дослідження. Слід відзначити кваліфікований добір використаних дисертантом методів та методик дослідження, які доповнюють один одного, забезпечують комплексність вирішення завдань дослідження та свідчать про оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Так, аналіз спеціальної та науково-методичної літератури сприяв систематизації наукових праць, котрі розкривають стан наукової проблеми, виокремленню найсуттєвіших методичних особливостей застосування фізичної терапії, та з'ясуванню її ролі у реабілітації пацієнтів з ВІЛ на стадії СНІДу. Аналіз першоджерел дозволив обґрунтувати актуальність теми дослідження, визначити завдання та методи емпіричного дослідження, особливості і умови його організації, обґрунтуванню, розробці змісту програм фізичної терапії. Аналіз медичних карт та документації дозволив систематизувати демографічні та клінічні дані. Застосування опитувальників сприяло укладанню різнобічної характеристики пацієнтів включених у дослідження. Методи математичної статистики використовували для визначення статистичних параметрів досліджуваних показників, для порівняння груп пацієнтів та для оцінювання змін показників.

У третьому розділі «Функціональні можливості організму пацієнтів з ВІЛ на стадії СНІДу» автор детально висвітлює функціональні можливості організму пацієнтів з ВІЛ на стадії СНІДу, зосереджуючи увагу на різних аспектах їхнього фізичного та фізіологічного стану. Розділ структурований на підрозділи, кожен з яких розглядає окремі важливі показники та аспекти, що характеризують стан пацієнтів. Дисертант досліджує показники якості життя пацієнтів з ВІЛ на стадії СНІДу, які мають респіраторні ускладнення та синдром хронічної втоми. Оцінка якості життя базується на стандартизованих методах опитування (опитувальник MOS SF-36), що дозволяє визначити рівень фізичного та психологічного благополуччя цих пацієнтів. У розділі 3.2 проведено вивчення ступеня втоми, а також дослідженню чинників, які можуть впливати на розвиток та інтенсивність втоми. Оцінюючи антропометричні показники пацієнтів, такі як маса тіла, зріст, індекс маси тіла (ІМТ) та інші параметри, які можуть свідчити про загальний фізичний стан пацієнтів. Автор аналізує зміни цих показників у контексті прогресування захворювання та його

впливу на організм. Також у розділі 3 наведено результати оцінювання функціонального стану дихальної та серцево-судинної систем, що свідчать про наявність респіраторних ускладнень та дозволяють визначити функціональну спроможність серцево-судинної системи Віл-інфікованих на стадії СНІДу. У завершальному підрозділі автор розглядає питання інтегрування фізичної терапії у комплексне лікування пацієнтів з ВІЛ на стадії СНІДу. Даний розділ дисертації є ключовим у розумінні функціональних можливостей та обмежень організму пацієнтів з ВІЛ на стадії СНІДу, а також у розробці ефективних підходів до їх фізичної реабілітації.

Четвертий розділі «Формування програми фізичної терапії осіб працездатного віку з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми і оцінка її ефективності» присвячений розробці, впровадженню та оцінці ефективності програми фізичної терапії для осіб працездатного віку, які хворіють на ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми. Описано науково обґрунтовані концептуальні засади, які визначають, яким чином має бути побудована програма фізичної терапії, зважаючи на специфічні потреби та обмеження цієї категорії пацієнтів. Автор також аналізує вплив респіраторних ускладнень і синдрому втоми на загальний стан пацієнтів та обґрунтовує необхідність індивідуального підходу до реабілітації. Дисертант наводить структуру та зміст програми, зокрема види фізичних вправ, їх інтенсивність, частоту та тривалість занять. Програма орієнтована на поліпшення фізичного стану, зменшення симптомів втоми, покращення функціонування дихальної та серцево-судинної систем, а також на підвищення загальної якості життя пацієнтів. У розділі подано результати вивчення впливу запропонованої програми фізичної терапії на досліджувані показники. Даний розділ є центральним у дисертації, оскільки він дозволяє оцінити ефективність запропонованої програми фізичної терапії та її вплив на різні аспекти здоров'я пацієнтів з ВІЛ на стадії СНІДу.

В п'ятому розділі «Аналіз результатів досліджень впливу фізичної терапії на структурні та функціональні показники пацієнтів з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми» здобувач проводить

детальний аналіз результатів досліджень, що стосуються впливу фізичної терапії на структурні та функціональні показники пацієнтів з ВІЛ на стадії СНІДу, які страждають на респіраторні ускладнення та синдром втоми. Проведено аналіз, як запропонована програма фізичної терапії вплинула на досліджувані показники, оцінюючи ефективність втручань та їх значення для покращення якості життя. Автор підсумовує, що запропонована програма фізичної терапії виявилася ефективною у пацієнтів з ВІЛ на стадії СНІДу, які мають респіраторні ускладнення та синдром втоми. Ці результати мають важливе значення для розробки подальших програм фізичної терапії та інтеграції фізичної терапії в комплексне лікування пацієнтів з ВІЛ / СНІДом.

Кожний розділ власного дослідження закінчується логічно сформованими висновками з викладенням своєї думки щодо отриманих результатів дисертанта, що дозволяє оцінити повноту висвітлення матеріалу.

Висновки, сформульовані в дисертації, обґрунтовані і достовірні, повністю відповідають меті і завданням дослідження, відображають новизну і практичну значущість.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності.

У результаті перевірки та проведеного аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації. Текст представлених матеріалів дисертації є оригінальним.

Зауваження до змісту й оформлення дисертації

Загалом, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, варто зазначити ряд дискусійних положень та недоліків.

1. Термін «динаміка» в розділі 4 та підрозділах щодо змін показників під впливом програми фізичної терапії – вважаємо некоректним, бо він стосується порівняння двох показників, тобто самого факту їх модифікації, тоді як «динаміка» вказує на процес чи тенденції цих змін у часі.
2. Дисертант помилково називає (у вступі і в 2 розділі) опитувальники методами дослідження. Насправді опитувальник не є методом

дослідження – це лише інструмент для збору інформації. Методами дослідження (залежно від способу збору інформації) є опитування (інтерв'ювання), спостереження, тестування тощо.

3. У тексті дисертації зустрічаються окремі лінгвістичні та стилістичні неточності, які не впливають на загальну якість роботи.
4. Незважаючи на те, що вибірка пацієнтів була адекватною для проведення дослідження, її розмір міг би бути більшим для підвищення статистичної значущості отриманих результатів і можливості їх узагальнення на більш широку популяцію.

Зазначені зауваження та недоліки не є принциповими та не знижують науково-практичну цінність дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи результати проведеного дослідження в цілому, під час рецензування дисертаційної роботи виникло декілька запитань:

1. Чи вважаєте ви, що вибірка досліджуваних пацієнтів достатньо репрезентативна для всієї популяції пацієнтів з ВІЛ на стадії СНІДу? Чи можна узагальнити отримані результати на ширшу популяцію?
2. Чи проводили ви порівняння ефективності вашої програми з іншими програмами фізичної терапії, які застосовуються для пацієнтів з ВІЛ/СНІД? Якими були результати такого порівняння?
3. Які заходи були вжиті для того, щоб забезпечити адекватний контроль стану пацієнтів контрольної групи, які не проходили фізичну терапію?
4. Чи були зафіксовані будь-які побічні ефекти або ускладнення під час виконання програми фізичної терапії? Як ви враховували ці фактори під час розробки програми?

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Орфіна Андрія Ярославовича на тему: «Фізична терапія осіб працездатного віку хворих на ВІЛ / СНІД з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми» за актуальністю теми, метою і завданнями дослідження, обґрунтованістю та достовірністю отриманих результатів, їх

науковою новизною, науково-практичним та теоретичним значенням, якістю оформлення та повнотою викладу, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01. 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор Орфін Андрій Ярославович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 22 Охорона здоров'я, за спеціальністю 227 Терапія та реабілітація.

Офіційний опонент:

д. мед. н. професор, завідувачка кафедри фізичної та реабілітаційної медицини Івано-Франківського національного медичного університету

Роксолана НЕСТЕРАК



ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ	
Заступник ректора (начальник відділу кадрів)	
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ	
20 серпня	2024 р.
Підпис	<i>[Handwritten Signature]</i>
Прізвище	НЕСТЕРАК